

ІСТОРИЧНА РОЛЬ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОГО АНТРОПОНІМІКОНУ РОМАНУ «ВОЛИНЬ» УЛАСА САМЧУКА В РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОЇ АНТРОПОНІМІЇ ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія.

Випуск 1 (45)

УДК 811.161.2'373.23:821.161.2-31Самчук

DOI:10.24144/2663-6840/2021.1(45).290–298

Лавер О. Історична роль літературно-художнього антропонімікону роману «Волинь» Уласа Самчука у розвитку української літературно-художньої антропонімії початку ХХ ст.; кількість бібліографічних джерел – 17; мова українська.

Анотація. Твори Уласа Самчука становлять цінне джерело не лише для вивчення лексичних ресурсів художнього мовлення, а й для дослідження історичних умов становлення української літературної мови, зокрема національної антропонімії системи. Епопея «Волинь» належить до європейського періоду творчості У. Самчука, саме в цей час відбувалося його становлення як письменника у руслі традицій європейської культури. Актуальність нашої роботи зумовлена необхідністю аналізу чинників, під впливом яких формувалася літературно-художня антропонімія роману «Волинь», це дозволить з'ясувати роль власних назв персонажів епопеї у процесі еволюції української літературно-художньої антропонімії на початку ХХ ст.

Мета статті – здійснити функційно-стилістичний аналіз літературно-художнього антропонімікону епопеї «Волинь» у контексті розвитку української літературно-художньої антропонімії початку ХХ ст. Реалізація мети передбачає виконання таких завдань: з'ясувати основні періоди еволюції нового літературно-художнього антропонімікону, визначити прикметні ознаки кожного періоду, встановити вплив літературних напрямів на формування системи пропріативів трилогії «Волинь».

У статті подано характерні ознаки різних етапів еволюції нового українського літературно-художнього антропонімікону: етнографічний натуралізм, етнографічний реалізм, критичний реалізм, модернізм, соціологізм, вульгарний соціологізм, соцреалізм, псевдосоціологізм (маскування під соціологізм), постмодернізм, літературно-художня антропонімія посттоталітарної доби. Для літературно-художніх антропонімів, сформованих у руслі модернізму, характерними ознаками є синкретизм онімічного значення та імпліцитна форма вираження конотативної семантики, що породжує при кожному новому прочитанні твору нове бачення образу, нове його осмислення.

Склад літературно-художнього антропонімікону «Волині» відображає основні тенденції назовництва кінця ХІХ – початку ХХ ст., тобто час формування іменника модерної української нації. Улас Самчук використовує реалістичні власні назви, але наповнює їх індивідуальним змістом, цікавими конотаціями відповідно до ідейного задуму, застосовуючи при цьому нові методи.

Ключові слова: літературно-художній антропонім, ресурси літературно-художньої антропонімії, знакова система, конотативна семантика, стилістична функція, національно-регіональний колорит, еволюція літературно-художнього антропонімікону.

Постановка проблеми. Українська літературно-художня антропонімія протягом ХІХ–ХХ ст. зазнавала суттєвих змін, які накопичувалися під впливом різних чинників і визначали характер літературно-художніх антропонімів, зумовлювали появу нових стилістичних функцій, конотацій та особливих символічних значень, що в свою чергу ставало поштовхом для наступних кроків еволюції системи власних назв в українській художній літературі. Антропонімікон роману «Волинь» Уласа Самчука, одного з найвизначніших майстрів української прози ХХ ст., є яскравим зразком переломного етапу у формуванні української літературно-художньої антропонімії міжвоєнної доби та цінним джерелом для вивчення національних онімних ресурсів.

Аналіз досліджень. Повноцінному поверненню творчої спадщини митця досі чинять перешкоди. Доказом цього є вилучення зі шкільної програми відомостей про У. Самчука та інших українських письменників, у творах яких виразно порушено суспільно-політичні проблеми, змодельовано питання народної пам'яті, формування національ-

ного світогляду, подано об'єктивну оцінку історичних подій на етнічних землях українців. Відповідь чиновників на численні звернення громадськості та освітян з приводу долі письменника у шкільній програмі цинічна і необґрунтована: твори Самчука можуть погано впливати на учнів – передусім у плані психічному (мається на увазі роман «Марія»). П. Кралюк однозначно коментує ситуацію: «Знадто цей письменник, зорієнтований на європейські цінності, виявився неприйнятний для «радянських людей», яких чимало лишалось і на щаблях влади, і в наукових інституціях» [Кралюк 2019].

Прикметно, що деякі літературні критики намагалися дискредитувати творчість митця, наполегливо і провокативно стверджуючи про близькість індивідуального стилю Уласа Самчука до ідеологічних принципів соцреалізму. Такі твердження супроводжувались помилковими висновками про мало значущу вартість художніх засобів, звинуваченнями в нібито надмірній ідейності творів, а ідейність не належить до художніх цінностей. Показовими в цьому плані стали слова С. Павличко: «За своїми естетичними поглядами та вимогами Улас Самчук

традиціоналіст і людина попереднього століття» [Павличко 1997, с. 247].

Об'єктивний і детальний аналіз творчості Уласа Самчука здійснила І. Руснак. У численних публікаціях та докторській роботі «Художня модифікація національної історіософії в прозі Уласа Самчука» науковиця неодноразово наголошувала: «Занижена оцінка творчості Уласа Самчука, примітивне оголошення його народником іде не від творчої манери мистця, а від позиції окремих літературознавців, які, за словами самого ж письменника, до глибинного розуміння його прози «ще не вирости просто індивідуально», а відтак традиційно бояться провінціалізму й бачать його у всьому, що не відповідає усталеним європейським канонам» [Руснак 2009, с. 28]

За останні десятиліття літературознавчий аналіз творів Уласа Самчука суттєво поглибили С.В. Бородіца, І.В. Бурлакова, М.Б. Пангелова, О.В. Пастушенко, Н.С. Плетенчук, М.В. Стасик та ін. Висновки вчених стосовно ролі письменника у літературному процесі ХХ ст. дають чітку картину про статус і значення літературної спадщини прозаїка: 1) у стильовій системі У. Самчука «домінує аналітико-реалістичний та хронікально-літописний способи зображення дійсності», органічний зв'язок цих домінант створює стильову цілісність творчого доробку письменника [Бурлакова 2001, с. 16]; 2) основою стильової манери став реалізм, тісно пов'язаний з європейською класичною спадщиною, однак у творах митця є численні ознаки впливу інших літературних напрямів, зокрема модернізму, що «сприяло виникненню стильової дифузії та якісно іншого наративу» [Руснак 2009, с. 28]; 3) реалізм у творах У. Самчука особливий і, що найважливіше, не рівноцінний реалізмові попередньої доби чи культивованому в радянській Україні соцреалізмові: «У Самчуковому стилі, попри значну питому вагу публіцистичності, чітко проступають риси оновленого реалізму, характерного, наприклад, для польської літератури 20-х рр. ХХ ст., у якому центр тяжіння зміщувався з об'єкта на суб'єкт, що вело до поглиблення психологізму» [Мафтин 2011–2012, с. 49]; 4) серед стильових ознак прози У. Самчука літературознавці виділяють монументалізм [Бородіца 2016, с. 29]

Праці науковців переконують, що реалістичність творів прозаїка – аж ніяк не недолік. Письменник не лише відтворював дійсність, він її осмислював і шукав для цього відповідних мовних засобів, тому вивчення творчості У. Самчука не може бути повним без лінгвістичного аналізу. Мовознавчий аспект творів У. Самчука представлено комплексними працями Г.В. Горох, С.О. Каленюк, В.Ф. Стеція та ін.

Мовознавці констатують, що індивідуальна мовна картина світу У. Самчука є «національно детермінованою», для стилю письменника характерні «метафоричне бачення світу в його складності й універсальності», психологізм, екзистенційне світовідчуття [Стеція 2003, с. 14]. С.О. Каленюк вперше в українському мовознавстві здійснює системний

відбір, класифікацію і комплексний аналіз лексики творів Уласа Самчука, вмотивовує народнорозмовну основу цієї лексики; з погляду традиційних та нових лінгвістичних підходів конкретизує термін «народнорозмовність»; підкреслює художню виправданість діалектизмів. Серед системи лексичних одиниць науковиця звертає особливу увагу на стилістичні можливості лексики суб'єктивної оцінки як помітної риси мовотворчості У. Самчука [Каленюк 2007, с. 14]

Склад ономастичного простору у творах письменника досліджували Г.В. Бачинська, С.О. Каленюк, С.О. Горожанова та ін. Власні назви стали особливо важливою частиною художньої мови У. Самчука. «Кожне ім'я, – стверджує С.О. Каленюк, – є результатом суб'єктивного авторського вибору і реалізує ідейно-естетичну концепцію письменника» [Каленюк 2007, с. 14]. Г.В. Бачинська у статті «Онiмний простiр у творчостi У. Самчука» детально аналізує динаміку антропонімів роману «Волинь», порівнює антропонімiйну систему роману з народнорозмовними варіантами власних назв Волині у першій половині ХХ ст. Авторка справедливо констатує, що антропонімікон роману «Волинь» має народнорозмовне підґрунтя.

Наведені вище публікації свідчать про важливе значення творчого доробку Уласа Самчука: твори митця становлять цінне джерело не лише для вивчення лексичних ресурсів художнього мовлення, а й для дослідження історичних умов становлення української літературної мови, зокрема національної антропонімної системи. Епопея «Волинь» належить до європейського періоду творчості У. Самчука, саме в цей час відбувалося його становлення як письменника у руслі традиції європейської культури. Актуальність нашої роботи зумовлена необхідністю аналізу чинників, під впливом яких формувалася літературно-художній антропонімікон роману «Волинь», це дозволить з'ясувати роль власних назв персонажів епопеї у процесі еволюції української літературно-художньої антропонімії на початку ХХ ст.

Мета статті – здійснити функційно-стилістичний аналіз літературно-художнього антропонімікону епопеї «Волинь» у контексті розвитку української літературно-художньої антропонімії початку ХХ ст. Реалізація мети передбачає виконання таких завдань: з'ясувати основні періоди еволюції нового літературно-художнього антропонімікону, визначити прикметні ознаки кожного періоду, встановити вплив літературних напрямів на формування системи пропріативів трилогії «Волинь».

Методи та методика дослідження. У дослідженні застосовано загальний метод лінгвістичного спостереження й опису, метод лексико-семантичного аналізу мовних одиниць, кількісний аналіз, метод виявлення словесно-образних домінант.

Виклад основного матеріалу. Добір мовних засобів, способи інтерпретації народного мовлення для втілення національної ідеї відбувались для У. Самчука в контексті складного літературного процесу початку ХХ ст., який вирізняється диску-

сіями про основні завдання літератури і способи їх реалізації. Розвиток теоретико-літературної думки і творчі пошуки письменників мали безпосередній вплив на формування мовного простору художнього твору, в тому числі і на творення літературно-художньої антропонімної системи.

Детальний аналіз розвитку конотативної семантики пропріальних одиниць у творах письменників XIX–XX ст. здійснив Л.О. Белей. Вчений констатував, що на етапі зародження нової української літературно-художньої антропонімії письменники вдавалися до використання народнорозмовних антропонімів. Однак це не було звичайне копіювання, бо митці намагалися вибирати найкращі і найбільш колоритні народнорозмовні і фольклорні власні назви для номінації персонажів. Недоліком етнографічного натуралізму можна вважати низький рівень конотативної семантики – колоритний народнорозмовний варіант не завжди мав достатнє обґрунтування, часто зовсім не відповідав енциклопедичній характеристиці персонажа [Белей 2002, с. 73].

Т. Шевченко і П. Куліш у своїй ономасторчості послуговуються критеріями реалізму. Літературно-художній антропонімikon основоположників української мови став потужним мовним засобом для увиразнення ідеї та змісту творів, для створення яскравих образів, для відображення національного, регіонального колориту. Л.О. Белей стверджує, що основними чинниками, які впливали на іменотворчість Т. Шевченка і П. Куліша, можна вважати реалістичність та функційно-стилістичну доцільність [Белей 2002, с. 90].

Для Марка Вовчка, А. Свидницького Ю. Федьковича у доборі власних назв домінуючими стали принципи етнографічного реалізму. Критерії реалізму та етнореалізму діяли і в назвотворчості українських письменників-романтиків [Белей 2002, с. 91].

Водночас у другій половині XIX ст. з'являються нові напрями назвотворення. Літературно-художня антропонімна система у творах Івана Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, Івана Франка, Лесі Українки, Михайла Коцюбинського, Ольги Кобилянської мала ознаки різних стилевих напрямів етнографічного, соціологічного, психологічного, імпресіоністичного, символічного.

Якісно новий рівень розвитку критичного реалізму в українській літературі кінця XIX ст. зумовив ускладнення структури онімічної семантики літературно-художнього антропоніма (далі ЛХА). Письменники відмовляються від використання характеристичних ЛХА з вичерпною тенденційною інформативністю на зразок *Скоробреха* і намагаються зміст значення ЛХА закодувати, приховати промовистість оніма. Процес закодування стилістичної значущості відбувається в основному шляхом антропонімізації апелитивів або через застосування словотворчих засобів, навіть іншомовних [Белей 2002, с. 100 – 102].

Модернізм спричинив новий погляд на природу і сутність літературно-художнього антропоніма. Під впливом різних течій модернізму – імпресіо-

нізм, символізм, експресіонізм – структура онімічної семантики ЛХА стає багаторівневою. Для творення онімічної системи твору залучаються нові ресурси, за допомогою яких автор не лише подає характеристику персонажа, а й створює знак, символ певної ідеї. Для літературно-художнього антропонімікону, сформованого відповідно до критеріїв модернізму, Л.О. Белей виділяє такі ознаки: свідоме авторське зміщення часових та просторових параметрів певних ЛХА (І. Франко ім'ям легендарного *Олекси Довбуша* називає літературного героя своєї повісті, дія якої відбувається у XIX ст.); однойменність (ім'я *Мирон* І. Франко використав і як псевдонім, і для найменування двох персонажів у поемі «Похорон»); обмежена кількість ЛХА або повна їх відсутність (новела «*Intermezzo*» М. Коцюбинського); антропонімізація міфонімів (*Мавка*, *Перелесник*, *Лісовик*); промовистими стають не лише прізвища, а й імена (наприклад, дядько *Лев* у драмі «Лісова пісня» Лесі Українки) [Белей 2002, с. 103–106].

Це, мабуть, не остаточний перелік ознак модернізму у літературно-художній антропонімії кінця XIX – початку XX ст., яка ще довго буде вдячним матеріалом для майбутніх досліджень. Влучну оцінку цього періоду висловив Л.О. Белей: «Структуралізація нової української літературно-художньої антропонімії свідчить про її багатство та високий ступінь розвитку. Літературно-художня антропонімія другої половини XIX ст. стає своєрідною лабораторією впорядкування загальнонаціонального іменника українців» [Белей 2002, с. 106].

Еволюція нового українського літературно-художнього антропонімікону, за Л.О. Белеєм, пройшла такі етапи розвитку: етнографічний натуралізм, етнографічний реалізм, критичний реалізм, модернізм, соціологізм, вульгарний соціологізм, соцреалізм, псевдосоціологізм (маскування під соціологізм), постмодернізм, літературно-художня антропонімія посттоталітарної доби [Белей 2002, с. 106].

Літературно-художній антропонімікон «Волині» відображає основні тенденції назвотворення кінця XIX – початку XX ст., тобто час формування іменника модерної української нації.

Улас Самчук у романі «Волинь» використовує різні способи номінації персонажів – антропонімічними засобами, за допомогою апелитивів, описово. Антропонімічна система роману «Волинь» налічує 274 пропріальні одиниці. Власні назви у творі різні за структурою, доантропонімічною семантикою та стилістичними функціями. Численні події й ситуації на сторінках трилогії мають документальну основу, тому імена героїв роману часто співвідносяться з власними назвами реальних людей з Самчукового оточення (мати Настя, брати Василь і Федот, сестри Катерина і Василина – як у самого митця, так і в його літературного двійника). Сім'я Уласа Олексійовича стала прототипом сім'ї Довбенків у трилогії, автор змінює тільки імена головних героїв – батька і сина. Запозичені з реального антропонімікону власні назви у тексті трилогії на-

бувають численних конотацій, стають своєрідними ключовими словами ідей письменника.

На перший погляд, імена головних героїв *Володько*, *Матвій* видаються звичайними номінативними онімами. Власна назва *Володько* – це здібніло-пестливий варіант від українського дохристиянського *Володимир*, первісне значення якого характерично-побажальне ‘володар світу; великий володар; хай володарює світом’ [Белей 2010, с. 95]. Доантропонімія семантика імені *Володимир* безпосередньо не підтверджується енциклопедичною характеристикою денотата. Однак, на нашу думку, вибір імені не був випадковим. Якби письменник хотів, щоб назви головних героїв виконували лише номінативну функцію в романі, то йому не було б потреби змінювати власне ім’я та ім’я батька. Тематика, ідейна проблематика твору – становлення національної свідомості волинського селянина у вирі драматичних подій Першої світової війни, революції, проголошення УНР, польської окупації – вимагають власних назв з особливим стилістичним навантаженням. Назви Улас та Олексій таким вимогам не відповідали.

Ім’я *Володимир* стало знаковим в історії української культури: князь Володимир охрестив Україну-Русь, ввів її у християнську цивілізацію, зробив її могутньою, відомою в Європі. За іменем *Володимир* закріпилося конотативне значення ‘творець незалежної країни’. Головний герой епопеї «Волинь» з демінутивним варіантом імені *Володько* – це українець нового часу, українець для відродження втраченої державності. Він чітко усвідомлює, що проблема народу не в землі, не в кількості наділів, проблема в національній ідентичності, у вмінні господарювати на своїх етнічних територіях, у здатності об’єднуватися і захищати свою країну. Саме головні герої батько і син стали втіленням авторської ідеї утвердження національної свідомості, спроектованої не тільки на селян Волині, але й на всю Україну. Народ, який знає своє минуле, усвідомлює себе як націю, тільки такий народ матиме не просто землю, він матиме справжню державу, в якій почуватиметься, як у рідній домівці. Концепт *землі* у творі поступово оптимізується: земельний наділ, рідний хутір, сусідні поселення, де живе численна рідня, рідний край і врешті рідна земля – Україна. Аналогічно змінюється конотативне значення імені головного героя. Звичайний демінутивний варіант *Володько* використовується автором для ідентифікації малого допитливого хлоп’яти, згодом ЛХА *Володько*, ідентифікуючи спраглого знань підлітка, набуває лірично-романтичних та емоційно-експресивних конотацій, і лише у третій частині роману *Володько* перетворюється на свідомого громадянина *Володимира Довбенка*. Працьовитий, наполегливий парубок стає, як колись син рабині Володимир, будівничим нової української держави і першу цеглину закладає у власному селі, його мета *володіти* землею у вільній державі: «Тримайся, хлопче! Ще не час тобі спотикатися і падати. Дивись, сонце яке і горить воно великим огнем. І дивись, яка держава лягла направо й наліво, взад і вперед від стіп твоїх.

Вона є державою духа і віри. Іди вперед і будь... Зазначи своє буття вогнем нової віри, розложеним на попелищі старого вогнища. Іди і будь!» [Самчук 1993, Т. 1, с. 450]. Прикметно, що один із численних псевдонімів Уласа Самчука, якими він користувався у 30-ті роки, є Іван Влодко. Прийом синхронізації знакових імен різних часових вимірів є одним із модерністських прийомів творення функційно-стилістичного навантаження ЛХА.

Іменем *Матвій* від *гебр.* Matitjahu ‘Божий чоловік; дар Божий’ [Белей 2010, с. 111] автор наділяє батька головного героя. Привертає увагу, що таке ім’я належить святому апостолові і євангелісту – авторові одного з чотирьох канонічних Євангелій. Матвій Довбенко постає у романі як монументальний образ українського хлібороба, голова патріархальної родини – потужний, міцно збудований, велетень-трудяга «яких сьогодні вже немає», робота у його руках горить, а в неділю він або йде до церкви, або читає «Євангелію, що в шкіряній оправі» [Самчук 1993, Т. 1, с. 92]. Такий чоловік справді «дар Божий». Улас Самчук втілює в цьому образі ідею праці як одної із одвічних людських чеснот і основну ознаку української нації. Впродовж розгортання подій у романі з уст Матвія Довбенка звучать слова, смисл яких є висновком з минулого і настановою для майбутнього, його думки суголосні з християнськими моральними цінностями: «Тримайтеся усі цупко чорної скиби землі, на котрій вперше вздріли сонця промінні. Боріться за неї мечем, пером, плугом, гризійтеся за неї зубами... Дайте працю їй велику. Змочіть її потом і кров’ю і не забудьте заповітів Бога вашої душі» [Самчук 1993, Т. 1, с. 495]. Для такого справді монументального образу навряд чи інше ім’я могло підійти краще, ніж ім’я одного з євангелістів. Наше припущення підтверджується авторською характеристикою головного героя «незмінно сторож порядку, законів землі і родини» [Самчук 1993, Т. 1, с. 495], «подібний на патріарха, на пророка» [Самчук 1993, Т. 1, с. 506].

Прізвище *Довбенко* має прозору доантропонімію семантику і пов’язане з лексемами *довбити*, *довбати*, *довбти*, *довбня*, які могли бути твірними для цього оніма [Чучка 2005, с. 201]. Варіант *Довбенко* зафіксований у Реєстрі війська Запорозького 1649 року [Реєстр 1995, с. 27]. Улас Самчук у тексті роману також вказує на запорозьке походження прізвища: «Після всі поїхали на Запоріжжя до дядька Єлисея. Є то місце, звідки походить весь рід *Довбенків*, там родились і там умирали їх діди і прадіди. Тяжко сказати, чому це місце так зветься, кажуть, нібито давно колись тут оселився козак з Запоріжжя, що від нього і пішов цей рід, але й самим своїм виглядом цей куток нагадує оту Січ Запорозьку, що про неї іноді Єлисей читає у своїх книгах» [Самчук 1993, Т. 1, с. 148]. Слова *довбати*, *довбти*, як показують лексикографічні джерела, є багатозначними, їхнє основне значення ‘ударяючи по чому-небудь, колупаючи щось, робити отвір, заглиблення’ [СУМ 1971, Т. 2, с. 329]. У творах визначних українських письменників це слово, вжите у складі метафоричних сполук, набуло особливого

прихованого змісту, наприклад, у П. Грабовського: Не жалівши сили рук, *Довбемо* граніт бездушний Безвідрадним: «стук» та «стук» [СУМ 1971, Т. 2, с. 329]. Усі лексичні значення *довбати* називають різні види тяжкої і наполегливої праці, а одне з переносних значень має семантику боротьби, тому прізвище *Довбенко* є промовистим, поліфункціональним, інформаційно-оцінним, що підтверджується контекстом твору. ЛХА *Довбенко* стало лаконічним словесним знаком для характеристики головного героя – «образ українського селянина, міцно врослого клопотами в землю, ґрунт, однак духовним своїм життям скерованого до неба» [Мафтин 2011–2012, с. 47].

Літературно-художній антропонімікон епопеї «Волинь» зазнав суттєвого впливу тенденцій становлення нового світсько-державного іменника української нації. Представники української інтелектуальної еліти в міжвоєнний період, щоб засвідчити свою самобутність використовували, пропагували, популяризували колоритні питоми українські імена, серед них назви перших українських святих, визначних українських діячів, назви улюблених літературних персонажів. Популяризація таких імен відбувалась усіма доступними засобами через мистецтво, художні твори, театр, згодом кіно. Цей критерій вдало використав Улас Самчук. У третій частині роману він змальовує частково зрусифіковану сім'ю священника отця Клавдія, але тих представників родини, які займаються просвітницькою діяльністю серед народу, автор наділяє найдавнішими українськими іменами: *Гліб* – учитель, *Олег* – учень української гімназії, який допомагає в організації мітингу, *Ольга* – бере участь в українській виставі [Самчук 1993, Т. 2, с. 14]. Соціальна та національна значущість цих ЛХА підсилюється аплетивами *пан, панна: пан Гліб, панна Ольга*.

Особливу ідентифікацію мають персонажі, які говорять про майбутнє. У цьому плані У. Самчук частково продовжує традиції українських класиків, використовуючи імена апостолів і святих з уже готовою символічною семантикою. Ім'я одного із апостолів *Павло* отримав персонаж, який жив у сім'ї Довбенків і постійно пророкував «червоний дощ» [Самчук 1993, Т. 1, с. 424]. Символічну онімічну семантику, яка розкривається в контексті роману, має також ім'я *Юхим*. *Юхим* (похідне від *Єфим*, що з *д. гр.* εὐφῆμος [euphēmos]) має доантропонімічну семантику 'благочестивий' і співзвучне з іменем святого *Єфимія* [Белей 2010, с. 132, 247]. Дід *Юхим* – перший, хто привчав Володьку до знань, поважний селянин, який розумом і працею досягнув достатку, «чарівник, характерник... до нього самі бджоли летять...сама звірина біжить...» [Самчук 1993, Т. 1, с. 88]. Саме в уста діда Юхима автор вкладає пророчі слова про майбутнє нашого народу: «Наш народ не то що червоною шматою, але й червоним залізом з його місця не випечеш» [Самчук 1993, Т. 1, с. 535].

Роман містить репертуар майже всіх видів українського народного назовництва. Перед читачем постають об'ємні постаті волинян, як старо-

винні світлини. Письменник не зупиняється на детальному описуванні їх зовнішності, натомість він лаконічно кількома шрихами розкриває внутрішній світ персонажів. Літературно-художні антропоніми при цьому увиразнюють доповнюють портретну характеристику персонажа: вказують на соціальний статус, виражають емоційну оцінку, забезпечують правдивий часовий і просторовий фон епопеї, творять український загальнонаціональний колорит.

Наведемо найбільш чисельні у романі групи ЛХА:

1) емоційно нейтральні імена, деякі діалектно марковані: *Петро, Пилип, Сидір, Хведор, Харитон, Михалко, Павло, Пархвен, Мартин, Дам'ян, Нестор, Корній, Уляян, Яків, Клим, Єлисей, Свирид, Павло, Макар, Титко, Григорко, Микола, Сергій, Антін, Йон, Демид, Ілько; Параска, Настя, Ганна, Лукія, Зінька, Марта, Мотря, Параска, Лікера, Хтодорка, Велітка, Уліта, Домаха, Марія, Одарка, Секліта, Уляна, Мокрина;*

2) експресивно-оцінні пестливі імена: *Євгенчик, Христинка, Хведорка, Улянка, Ганнуся, Василінка, Гануня, Наталя, Наталочка;*

3) імена з стилістичним значенням експресивної етантіосемії: *Хведотисько, Хведотище, Василисько;*

4) прізвища: *Знахорець, Лебедець, Григорчук, Олійник, Ковальчук, Кальчук;*

5) андроніми: *Нестериха, Куциха;*

6) імена і прізвища: *Горбасць Микита, Юзько Ставицький, Стратон Булій, Кирило Деберний, Титко Коган, Тарас Здоров, Іван Кушка, Онисько Серета, Кузьма Запорука, Гнат Черноокій, Андрущук Полікарп, Антощук Петро;*

7) імена і родичівські прізвиська (патроніми, метроніми, гінеконіми і андроніми) з посесивними суфіксами *-ів, -ова (-ева), -ин, -ина: Єлисей Василь, Махобей Іван, Соловей Хведір, Соловей Овсій, Макар Улянів, Максим Стратонів, Нестор Ониськів, Василь Матвій, Іванів Хведір, Хомів Олексійчик, Трохимів Антон (Антін), Гнат Дерешів, Бондарців Мирон, Хомів Мирон, Стратонів Максим, Климів Петро, Іванів Захар; Вівдя Захаркова, Єлисеєва Палажка, Кузьмова Ганна, Ганка Сидорчукова, Тарасова Параска, Тарасова Уляна, Кузьмова Христя, Титьова Харитина, Миколина Марта, три Ганни – Тарасова, Миколина і Кузьмина, Хвещин Панько, Зінчин Хведорцьо, Тетянина Харитина, Лікерина Улянка;*

8) описові конструкції (забезпечують територіальну достовірність зображуваних подій): *старий Лук'ячук з Лебедів, лебедець Григорчук, Ровіцький (бо Ровіцьких хуторів), Грицько з Лебедів, Володькова хрещена мати Домаха з Півча, дядько Омелько зі свого Білашева та ін.*

Наведені групи ЛХА відтворюють традиційні антропомоделі національного антропонімікону і забезпечують національно-регіональний фон роману-епопеї. Родичівські прізвиська (патроніми і андроніми) з посесивними суфіксами *-ів, -ова (-ева)* увиразнюють патріархальний устрій українських родин.

Антропонімікон роману містить прізвища та прізвиська з прозорою доантропонімічною семантикою, яка підтверджується авторською характеристикою денотата. Власна назва з прозорим доантропонімічним значенням завжди має великий потенціал для творення відповідного стилістичного ефекту. Цю здатність пропріативів можна спостерігати і в народній творчості, і у художніх творах. Для письменників реалістичного напрямку прозора етимологія власної назви ставала засобом для створення метафоричної структури ЛХА. Наприклад: І. Карпенко-Карий наділив головних персонажів своїх творів прізвищами *Калитка* і *Пузир*, щоб за допомогою гумору викрити жадібність і надмірну любов до грошей [Белей 2002, с. 102]. Інформативність онімів активно використовували письменники соціологічного напрямку з пропагандистською метою. На відміну від соцреалізму, у межах якого пейоративні власні назви належали персонажам куркулям, багатіям, прізвиська у романі «Волинь» є назвами-характеристиками. Характеристичний потенціал прізвиस्क та деяких прізвищ Улас Самчук використовує для ідентифікації осіб і для розкриття їх моральних якостей, незалежно від соціального стану. Наприклад: дід *Кошіль* – образ сільського дідуся, який любить багато і не зовсім правдоподібно говорити ‘кошелі плести’ [Самчук 1993, Т. 1, с. 57]; рак для малого Володька, ніби дід *Рачинець*, що має вісімдесят років [Самчук 1993, Т. 1, с. 10], сільський хвалько *Іван Гуца*, по-вуличному *Панок*, «що десять років у графа Сангушки за льокая служив, інколи «по-панськи» закидав» [Самчук 1993, Т. 1, с. 81]; селянин, який любить чарку, «старий Іван Середа, що був колись у банді злодіїв відомого Казмірця і, ховаючись від самосуду села, підрізав зі страху собі горло, тому звався *Зарізаним*» [Самчук 1993, Т. 1, с. 116]; селянин з бідняків, що злодієм колись був і частково покаявся, має назву Микола *Гнидка* [Самчук 1993, Т.1, с. 116] та ін.

Носіями прізвищ з негативними конотаціями стали деякі персонажі, які пропагували більшовицьку ідеологію: *Скиданець*, *Каменяка*, *Комаров*. Товариша *Скиданця* скинули з коня полонені січовики, яких він вартував і супроводжував [Самчук 1993, Т. 1, с. 468], *Комаров* «куций барчистий обрубок у соляному овечому кожущку» [Самчук 1993, Т. 1, с. 460], *Каміняка* поводить агресивно і категорично, сліпо вірить в ідеї більшовицької революції і готовий за них воювати [Самчук 1993, Т. 1, с. 460].

За допомогою промовистих прізвиस्क Улас Самчук порушує проблему культури рідної мови, що в умовах царської Росії та її асимілятивної політики звучало по-особливому різуче: лісовий сторож на прізвище *Лісовський* за особливостями вимови мав прізвисько *Конєшино* [Самчук 1993, Т. 1, с. 163]; селянин з обмеженим запасом слів Хома Бондарець, отримав вуличну назву *Ет-тоє* [Самчук 1993, Т. 1, с. 195]. Недаремно У. Самчук змальовує епізод, коли прізвисько *Ет-тоє* російські солдати записали у списки як офіційне прізвище: «Який він *Ет-тоє*. *Етоє?* Як його якась там дурна баба по

вуличному зве, то це не значить, що і в «бамаги» так записувать...Моя фамілія, ет-тоє, Бондарець. Так, ваше благородіє» [Самчук 1993, Т. 1, с. 366]. Характерно, що син Хоми Бондарця, на прізвисько *Ет-тоє*, німий, хлопець має ім'я Роман і прізвисько *Німий* [Самчук 1993, Т. 1, с. 290]. Улас Самчук за допомогою антропонімічних засобів показав вектор деградації у тогочасних селах.

Асиміляція підтримувалася освітніми закладами: до шкільного сторожа українця звертаються *Сімеон Порфірович* [Самчук 1993, Т. 1, с. 228]; до учня *Затварнюк Омелян* замість Затворнюк [Самчук 1993, Т. 1, с. 321]; учень *Хведько* з офіційним прізвищем *Толстий* [Самчук 1993, Т. 1, с. 96].

Кульмінаційний момент, у якому автор емоційно змальовує відродження рідної мови і пов'язану з цим переоцінку цінностей, повернення історичної пам'яті, настає у розділі «Революція». У цьому важливому епізоді письменник також вдається до антропонімічних засобів як до історичних концептів: «...йде Україна, так, як повинь, як буревій. Один *Ферапонт Яковлевич* – кам'яна душа, «так сказати», малорос, чіпляється за кожний сантиметр своєї глупоти. Двадцять років він учив про «Степніе края, Чернозюмную полосу», і тут зненацька Україна. Дід Дніпро, Тарас Шевченко, мова... І не видержав *Ферапонт*: «Панове! Від сьогодні пічнемо викладати історію й географію на українській мові». *Ферапонт* упав! Великий малорос не видержав. Матроси і Пушкін не допомгли, зрадили. Йде мова і валить язик» [Самчук 1993, Т. 1, с. 457].

Головний герой Володько також отримує від дядька Єлисея прізвисько і скептичне, і водночас наповнене гіркою іронією – *франт Іванович*. Семінарист Володько після війни був змушений носити перекуплений військовий одяг і розпаровані чоботи: «Другого ранку Володько дійсно *франт Іванович*. Офіцерський бахматий мундир. Посріблені гудзики. Спряжені ходаки – правий тупоносий – дебелий, лівий гостроносий – делікатний. Але до школи можна йти» [Самчук 1993, Т. 1, с. 418].

Приєм безіменності автор використовує для номінації осіб, які з'являються у житті головного героя вперше. Пізнання світу, особливо сприйняття соціальних проблем для головного героя відбуваються через зустрічі з новими людьми, які суттєво відрізняються від родичів та односельчан. У цьому плані творчість У. Самчука засвідчила відхід від закритої стильової системи, характерної для класичної романістики XIX ст., закритої стосовно вираження авторської свідомості. «Самчук постає, – стверджує Н. Мафтин, – як творець оповідної форми, що активно розвиває принципи суб'єктивної багатоплановості оповіді, збагачує цю систему розмаїттям персонажних планів, “характеризує дійсність її власними “голосами”, вписаними, однак, у план автора» [Мафтин 2011–2012, с. 49]. Безіменність, яку використовує У. Самчук в епопеї, набуває експресивного значення. Персонаж без імені – це узагальнений образ, за яким вгадуються сотні небайдужих «голосів» різних епох і народів. Так, про історію рідного краю Володько вперше довідується

у млинці: «...один новий дядько... почав оповідати про самий Дермань, про старовину» [Самчук 1993, Т. 1, с. 120]. Про безглуздість Першої світової війни, невинуваті жертви розповідає солдат російської армії, якого автор ідентифікує емоційно маркованим апелятивом *москалик* [Самчук 1993, Т. 1, с. 294]. У третій частині роману біля церкви особа, яку автор зневажливо називає *салдат*, «салдатіш-ко», звертається до людей відомим більшовицьким закликком: «Товарищі салдати й крест'яне!» [Самчук 1993, Т. 1, с. 393]. У школу замість російської вчительки приходить молодий елегантний студент, що говорить «по-простому» (рідною мовою), на всіх «викає», від нього учні дізнаються про Тараса Шевченка. Молодого вчителя автор називає *паніч* [Самчук 1993, Т. 1, с. 397].

Цікаву семантичну палітру мають ЛХА казкових героїв – нічний мандрівник *Іван Борислав* і лісовий дух у вигляді старого чоловіка *Вічний Сторож* [Самчук 1993, Т. 2, с. 68]. Улас Самчук за допомогою казки порушує проблему історичної пам'яті народу. ЛХА *Вічний Сторож* безпосередньо характеризує містичного персонажа, основне призначення якого сторожити сон воїнів, що загинули, самовіддано захищаючи рідний край, і чекати прозріння живих. *Іван Борислав* – добрий господар і народний лікар, який заблукав у лісі на Щедрий вечір. Власна назва мандрівника має багатий спектр конотацій, зумовлених доантропонімійною семантикою антропонімів *Іван* та *Борислав*. Структура онімного значення *Іван* охоплює різні асоціації: ім'я з тривалою популярністю, назва типового героя народних казок і легенд і, очевидно, найважливіша конотація – назва співзвучна з іменем святого Івана Предтечі (Івана Хрестителя). Прізвище *Борислав* утворене від українського

дохристиянського характеристично-побажального імені-композиції з первісним значенням 'хай бореться за славу' [Белей 2010, с. 14]. Схронізація конотативної семантики дохристиянського оніма *Борислав* і християнського *Іван* зумовлює символічність цього ЛХА. Персонаж з власною назвою *Іван Борислав* – це посланець, його завдання донести і розкрити людям історичну правду, підготувати народ свого краю для боротьби за свободу і славу.

Висновки. Антропонімійні засоби та прийоми їх реалізації дозволяють зробити висновок про високу мовну майстерність і глибоке чуття слова Уласа Самчука у процесі назвотворення. Письменник справді відстоював реалістичні принципи у своїй творчості, але це вже далеко не реалізм ХІХ ст., автор осучаснює, модернізує традиції назвництва, успадковані від українських і європейських класиків. Літературно-художні антропоніми У. Самчука не лише вказують на національність і соціальний статус персонажів, вони поглиблюють, узагальнюють їх внутрішній світ, що пояснюється впливом тенденцій інтелектуалізації та естетизації українського літературно-художнього антропонімікону. Система власних назв головних героїв свідчить про застосування автором нових методів художньої інтерпретації онімів і має такі ознаки: синхронізація ЛХА, однойменність, синкретизм онімичного значення, імпліцитна форма вираження конотативної семантики, що свідчить про суттєвий вплив модернізму на мовотворчість Уласа Самчука. Автор впроваджує такі способи використання ЛХА, які сприяють розширенню стилістичної семантики онімів, збагачують спектр конотативних можливостей, поглиблюють функційно-стилістичний потенціал відповідно до ідейного задуму.

Література

1. Бачинська Г.В. Онімний простір у творчості Уласа Самчука. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Літературознавство*. Тернопіль: ТНПУ, 2015. Вип. 42. С. 37–39.
2. Белей Л.О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. *Ужгород*, 2002. 175 с.
3. Белей Л.О. Ім'я дитини в українській родині. Харків: Фоліо, 2011. 283 с.
4. Бородица С.В. Критична рецепція романів-епопей У. Самчука в літературознавчому дискурсі української діаспори другої половини ХХ століття. *Філологічний дискурс*. 2016. Вип. 3. С. 25–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fild_2016_3_5.
5. Бурлакова І.В. Творчість Уласа Самчука. Проблеми індивідуального стилю: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. філол. наук. 10.01.01. Харків, 2001. 19 с.
6. Каленюк С.О. Лексика творів Уласа Самчука: народнорозмовні джерела, семантична структура та стилістичні функції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 – українська мова. Київ, 2007. 18 с.
7. Каленюк С.О. Роль ономастичної лексики у творах Уласа Самчука. *Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки*. 2012. № 1. С. 214–217. Режим доступу: <https://md-eksperiment.org/post/20180603-rol-onomastichnoyi-leksiki>.
8. Кралуєк П. Письменник Улас Самчук. Його творчість вимагають повернути до шкільної програми. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/30152420.html>
9. Мафтин Н. «Філософія чину» в проєкції «авторитетного стилю» Уласа Самчука. *Етнос і культура*. 2011–2012. № 8–9. С. 45–52. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/etnik_2011-2012_8-9_8.
10. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі: Монографія. Київ: Либідь, 1997. 447 с.
11. Реєстр Війська Запорозького 1649 року. Київ: Наукова думка, 1995. 592 с.
12. Руснак І.Є. Художня модифікація національної історіософії в прозі Уласа Самчука: автореф. дис. д-ра філол. наук: 10.01.01. Київ, 2007. 36 с.

13. Руснак І.С. Живий дух Уласа Самчука. *Самчук У. Кулак. Месники. Віднайдені рай: Роман, оповідання, новели*. Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2009. С. 9–28.
14. Самчук У.О. Волинь: Роман у трьох частинах. Київ: Дніпро, 1993. Т. I 574 с.; Т. II. 334 с.
15. Словник української мови: в 11 т. Київ: Наукова думка, 1971. Т. 2.
16. Стецій В.Ф. Мовна особистість Уласа Самчука (світоглядна орієнтація і мовотворчість): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01 — українська мова. Донецьк, 2003. 18 с.
17. Чучка П.П. Прізвища закарпатських українців: Історико-етимологічний словник. Львів: Світ, 2005. 704 + XLVIII с.

References

1. Bachynska H.V. (2015) Onimnyi prostir u tvorchosti Ulasa Samchuka [Onym space in the works of Ulas Samchuk]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Literaturoznavstvo*. Ternopil: TNPU. Vyp. 42. S. 37–39 [in Ukrainian].
2. Belei L.O. (2002) Nova ukrainska literaturno-khudozhnia antroponiimia: problemy teorii ta istorii [New Ukrainian literary and artistic anthroponymy: problems of theory and history]. Uzhhorod. 175 s. [in Ukrainian].
3. Belei L.O. (2011) Imia dytyny v ukrainskii rodyni [The child's name in the Ukrainian family]. Kharkiv: Folio. 283 s. [in Ukrainian].
4. Boroditsa S.V. (2016) Krytychna retseptsiia romaniv-epopei U. Samchuka v literaturoznavchomu dyskursi ukrainskoi diaspory druhoi polovyny XX stolittia [Critical reception of U. Samchuk's epic novels in the literary discourse of the Ukrainian diaspora of the second half of the twentieth century]. *Filolohichni dyskursy*. Vyp. 3. S. 25–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/fild_2016_3_5 [in Ukrainian].
5. Burlakova I.V. (2001) Tvorchist Ulasa Samchuka. Problemy indyvidualnoho styliu [Creativity of Ulas Samchuk. Problems of individual style]: avtoref. dys. na zdob. nauk. stup. kand. filol. nauk. 10.01.01 Kharkiv. 19 s. [in Ukrainian].
6. Kaleniuk S.O. (2007) Leksyka tvoriv Ulasa Samchuka: narodnorozmovni dzhherela, semantychna struktura ta stylistychni funktsii [Lexics of Ulas Samchuk's works: vernacular sources, semantic structure and stylistic functions]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: 10.02.01 – ukrainska mova. Kyiv. 18 s. [in Ukrainian].
7. Kaleniuk S.O. (2012) Rol onomastychnoi leksyky u tvorakh Ulasa Samchuka [The role of onomastic lexics in the works of Ulas Samchuk] *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Filolohichni nauky*. № 1. S. 214–217. Rezhym dostupu: <https://md-eksperiment.org/post/20180603-rol-onomastichnoyi-leksiki>. [in Ukrainian].
8. Kraliuk P. (2019) Pysmennyk Ulas Samchuk. Yoho tvorchist vymahaiut povernuty do shkilnoi prohramy [Ulas Samchuk as a writer. His work is required to be returned to the school curriculum]. Rezhym dostupu: <https://www.radiosvoboda.org/a/30152420.html> [in Ukrainian].
9. Maftyn N. (2011–2012) «Filosofii chynu» v proektsii «avtorytetnoho styliu» Ulasa Samchuka [“Philosophy of action” in the projection “authoritative style” of Ulas Samchuk]. *Etnos i kultura*. № 8–9. S. 45–52. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/etnik_2011-2012_8-9_8 [in Ukrainian].
10. Pavlychko S. (1997) Dyskurs modernizmu v ukrainskii literaturi [The discourse of modernism in Ukrainian literature]: Monohrafiia. Kyiv: Lybid. 447 s. [in Ukrainian].
11. Reiestr Viiska Zaporozkoho 1649 roku [Register of the Zaporozhian Army of 1649]. (1995) Kyiv: Naukova dumka. 592 s. [in Ukrainian].
12. Rusnak I.Ye. (2007) Khudozhnia modyfikatsiia natsionalnoi istoriosofii v prozi Ulasa Samchuka [Artistic modification of national historiosophy in the prose of Ulas Samchuk] PhD the author's abstract: 10.01.01. Kyiv. 36 s. [in Ukrainian].
13. Rusnak I.Ye. (2009) Zhyvyi dukh Ulasa Samchuka [Soul of Ulas Samchuk]. *Samchuk U. Kulak. Mesnyky. Vidnaidenyi rai: Roman, opovidannia, novely*. Drohobych: Vydavnycha firma «Vidrodzhennia». S. 9–28 [in Ukrainian].
14. Samchuk U.O. (1993) Volyn: Roman u trokh chastynakh. Kyiv: Dnipro. T. I. 574 s.; T. II. 334 s. [in Ukrainian].
15. Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t. [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Kyiv: Naukova dumka, 1971. T. II [in Ukrainian].
16. Stetsii V.F. (2003) Mовна osobystist Ulasa Samchuka (svitohliadna orientatsiia i movotvorchist) [Linguistic personality of Ulas Samchuk (worldview and language creation)]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: 10.02.01– ukrainska mova. Donetsk. 18 s. [in Ukrainian].
17. Chuchka P.P. (2005) Prizvyshcha zakarpatskykh ukraintsiv: Istoryko-etymolohichni slovnyk [Surnames of Transcarpathian Ukrainians: Historical and etymological dictionary]. Lviv: Svit. 704 + XLVIII c. [in Ukrainian]

HISTORICAL ROLE OF THE LITERARY ANTHROPONYMICON OF THE NOVEL “VOLYN” BY ULAS SAMCHUK IN THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN LITERARY ANTHROPONYMY OF THE EARLY TWENTIETH CENTURY.

Abstract. Ulas Samchuk's works are a valuable source not only for the study of the lexical units of literary speech, but also for the analysis of historical conditions of Ukrainian literary language formation, in particular its national anthroponymic system.

The epos "Volyn" belongs to the European period of U. Samchuk's works. At this time, he established himself as a writer under the influence of European cultural traditions.

The topicality of our work is determined by the necessity to analyze the factors under the influence of which literary anthroponymicon of the novel "Volyn" was formed, which in its due cause will clarify the role of characters' proper names of the epos in the evolution of Ukrainian literary anthroponymy of the early twentieth century.

The objective of the article is to carry out a functional and stylistic analysis of the literary anthroponymicon of the epos "Volyn" in the context of the development of Ukrainian literary anthroponymicon of the early twentieth century.

The realization of the aim encompasses the following tasks: clarification of the main stages of the evolution of the new literary anthroponymicon, determination of the characteristic features of each stage, analysis of the literary trends influence on the formation of literary anthroponymicon of the novel "Volyn".

The article presents the characteristic features of different stages of the evolution of the new Ukrainian literary anthroponymicon: ethnographic naturalism, ethnographic realism, critical realism, modernism, sociologism, vulgar sociologism, social realism, pseudo-sociologism (disguised as sociologism) postmodernism, literary fiction anthroponymy of the post totalitarian era.

The characteristic features of literary anthroponyms, formed in the vein of modernism, are syncretism of the onymic meaning and the implicit form of expression of connotative semantics, which generates a new vision of the image and its new understanding with each new reading of the work.

The composition of the literary anthroponymicon of the novel "Volyn" essentially reflects the main tendencies of the nomination of the late nineteenth and early twentieth century when the set of names of the modern Ukrainian nation was formed.

Ulas Samchuk uses realistic proper names, but fills them with individual meaning and interesting connotations applying new methods in accordance with his ideological plan.

Keywords: literary anthroponym, resources of literary anthroponymy, sign system, connotative semantics, stylistic function, national-regional color, evolution of literary anthroponymy.

© Лавер О., 2021 р.

Оксана Лавер – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови Ужгородського національного університету, Ужгород, Україна; oksana.laver@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-7904-3083>

Oksana Laver – Candidate of Philology, Associate Professor of the Ukrainian Language Department, Uzhhorod National University, Uzhhorod, Ukraine; oksana.laver@uzhnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-7904-3083>